[א] [1]יעמד חי לפני ה' לכפר עליו עד מתי יהיה זקוק לעמוד חי עד שעת מתן דמו של חבירו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר [א]עד שעת וידוי דברים במאי קא מיפלגי כדתניא לכפר בכפרת דמים הכתוב מדבר וכן הוא אומר [2]וכלה מכפר את הקדש מה להלן בכפרת דמים אף כאן בכפרת דמים דברי רבי יהודה ר' שמעון אומר לכפר עליו [ב]בכפרת דברים הכתוב מדבר ת"ש [ג]שאלו תלמידיו את רבי עקיבא עלה בשמאל מהו שיחזור לימין אמר להן אל תתנו מקום לצדוקים[ו] [ד]לרדות טעמא דאל תתנו מקום לצדוקים לרדות הא לאו הכי מהדרינן ליה והא אמרת הגרלה מעכבא וכיון דקבעתיה שמאל היכי מהדרינן ליה אמר רבא הכי קאמרי עלה הגורל בשמאל מהו שיחזירו לו ולשעירו לימין אמר להם אל תתנו מקום לצדוקים לרדות ת"ש אילו נאמר את השעיר אשר עליו הייתי אומר יניחנו עליו ת"ל עלה כיון שעלה שוב אינו צריך למאי אילימא למצוה מכלל דהנחה מצוה נמי לא אלא לאו לעכב ושמע מינה הגרלה מעכבא הנחה לא מעכבא אמר רבא הכי קאמר אילו נאמר אשר עליו הייתי אומר יניחנו עליו עד שעת שחיטה ת"ל אשר עלה כיון שעלה שוב אינו צריך ת"ש [3]ועשהו חטאת [ה]הגורל עושהו חטאת ואין השם עושהו חטא' שיכול והלא דין הוא ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת

סתם

יעמד חי. על כרחך ללמדנו שאם מת אתה צריך להביא אחר דאי לא למאי אתא אם תאמר שלא ישלחנו עד לאחר מתן דמים ליכתוב יעמד לפני ה' לכפר עליו חי למה לי אלא שאם מת צריך להביא אחר: **ועד מתי הוקיקו להיות חי עד שעת מתן דמים של חבירו.** דכתיב לכפר עד שיכפר בדמו של חבירו אבל משעת מתן דמים ואילך אע"פ שעדיין לא התודה לפי סדר המקראות וכלה מכפר וגו' (ויקרא טז) וסמך אהרן וגו' אם מת אין צריך אחר אלמא וידוי לא מיעכב: **רבי שמעון אומר כו'.** כדפריש טעמא לקמן. ואי שמעתי ואודו לטעמייהו בהגרלה מיעכבא ולא מיעכבא ואי אפשר להעמידה: **וכן הוא אומר וכלה מכפר את הקודש.** הוא מתן דמים והקריב את השעיר החי עד כאן צריך להיות חי: **לכפר עליו.** בכפרה המוטלת עליו הכתוב מדבר והוא הוידוי: **עלה בשמאל.** גורל שם: **אל תתנו מקום לצדוקים.** תלמידים [ו] המולקים על התורה לרדות ולמשול כהן לקפח אתכם בדברים שיאמרו לפי רצונם הם עושים הכל: **הא לאו הכי מהדרינן.** של עזאזל לשם: **כיון שעלה.** מתוך קלפי ויודע איזו לשם ואיזו לעזאזל א] [א] שוב אינו צריך להיות מונח עליו ואפילו למצוה אבל עלייה והנחה מצוה (היא) מיהא איכא: **ואין השם.** אם קרא לו שם בלא גורל: **במקום שלא קידש הגורל.** בשאר קרבנות הצריכין פירוש כגון קיני זבין וזבות ויולדות שאחד מהן חטאת ואחד מהן עולה שלא קידש הגורל אם כתב על שני גורלות על אחד חטאת ועל א' עולה ונתן עליהם לא מצינו שהגורל קובעם ולא יכול לשנותן: **קידש השם.** מאחר שקרא לזו חטאת ולזו עולה אין הכהן רשאי לשנותן כדאמרינן לקמן (דף מא.) מולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת בשעת לקיחה הן נקבעין זו לעולה וזו לחטאת [ב] כאן שמצינו שהגורל קובען אינו דין שהשם קובען:

סתם

בלא הגרלה אלא ודאי רבי יהודה היא ודריש יעמד חי כדי לכפר בו כיון שאם מת המשתלח לא יוכל לכפר עוד בחבירו אלא ישפך הדם ודריש נמי לכפר עליו לשלח אותו שאם רוצה לשלח אותו אינו יכול לשלחו אלא אם כן כפר בחבירו אבל אם נשפך הדם ימות המשתלח וכיון דלר' יהודה מיעכבי אהדדי וצריך להביא שנים אחרים כל היכא דקרינן ביה ולקחו שני השעירים קרי ביה נמי ונתן על שני השעירים גורלות אבל לר' שמעון דדריש עד שעת כפרת דברים דאינן תלויין זה בזה אלא שעיר המשתלח תלוי במעשה שבגופו ואם נשפך הדם לא ימות המשתלח אלא יתודה עליו כיון שהוא חי מביא אחר שלא בהגרלה דלא קרינן ביה ולקח את שני השעירים לא קרינן ביה נמי ונתן על שני השעירים גורלות וא"ת אם כן תיקשי מכאן למ"ד אליבא דר' יהודה דהגרלה לא מעכבא וי"ל דאיכא למימר הא דישפך הדם כשמת המשתלח לאו היינו משום הגרלה אלא משום דבעינן ולקח את שני השעירים שיהו ניקחין כאחת א"נ כיון דהוקבעו כבר כאחת אם מת אחד מהן גם השני ידחה הלכך צריך להביא אחרים וכיון דלא סגי דלא מייתי אחריני מגריל עליהם למצוה ולר' שמעון למצוה נמי לא כיון דסבירא ליה דאינו מביא אלא אחד אין שייך בו הגרלה:

כיון דקבעתיה שמאל כו'. ולא בעי לאוקמא ר"ע כרבי שמעון כיון דר' יהודה ור' נחמיה נמי היו תלמידיו כדאיתא בפרק הבא על יבמתו (דף סב:):

ועשהו חטאת הגורל עושהו חטאת וכו'. וא"ת ניהדר ונילף בעלמא מהכא שיקדש הגורל מק"ו ומה במקום שלא קדש השם קדש הגורל במקום שקדש השם אינו דין שיקדש הגורל וי"ל דכי היכי דדרשינן מועשהו חטאת הגורל עושהו חטאת ואין השם עושהו חטאת כל שכן דנדרוש ועשהו חטאת לזה ולא לאחר תדע דבפ"ק דקדושין (דף טו:) אמרינן גבי עבד עברי הנמכר לנכרי שיהא נגאל בשם מק"ו ומה מי שאין נגאל בגאלה פי' בקרובים כגון עבד עברי הנמכר לישראל נגאל בשם מי שנגאל בגאלה אינו דין שיהא נגאל בשם ומשני ת"ל בגאלה בגאלה הוא נגאל ואינו נגאל בשם ופריך ואי ס"ד יליף שכיר שכיר אמאי אינו נגאל בגאלה ניליף שכיר שכיר ומשני שאני התם דאמר קרא יגאלנו לזה ולא לאחר אלמא אף על גב דפשיטא ליה דדרשינן מיעוטא דיגאלנו לזה ולא לאחר ולהכי לא ילפינן נמכר לישראל בק"ו מנמכר לנכרי אפילו הכי הוה יליף נמכר לנכרי ליגאל בשם בק"ו ולא קא ממעט ליה מיגאלנו ולמידרש דודו ובן דודו או משאר בשרו יגאלנו ולא בדבר אחר אבל תימה מאי שנא דהכא ממעטינן תרוייהו מועשהו דהכא לא מקדש השם ובעלמא לא מקדש הגורל והתם לא ממעט מיגאלנו אלא דבעלמא לא מהני גאולת קרובים אבל דהכא אינו נגאל בשם יליף לה מקרא אחרינא מואם לא יגאל באלה באלה הוא נגאל ואינו נגאל בשם ושמא יש לומר דשאני הכא דכיון דכתיב ועשהו חטאת וכתב נמי חוקה אתא ועשהו דכתיב בגורל לגלויי אחוקה דקאי נמי אהגרלה דאע"ג דלרבי יהודה חוקה לא קיימא אהגרלה ועשהו מגלי לן דחוקה נמי קאי אהגרלה א"נ משום דתנא ביה קרא תרי זימני אשר עלה ובהא נמי ניחא מאי דק"ל דמסיק תיובתא למ"ד הגרלה לא מעכבא אבל למ"ד מעכבא ניחא ואמאי לדידיה נמי תיקשי דהכא יליף עיכובא מועשהו ואיהו יליף ליה לעיל מדתנא ביה קרא ולמאי דפרישית ניחא דאי לאו ועשהו דמשמע מיעוטא אע"ג דתנא ביה קרא הוה דרשינן ק"ו לומר דהגרלה לא מעכבא כיון דלא תנא ביה קרא בלשון צווי להכי איצטריך ועשהו ואי לא תנא ביה קרא לא הוה דרשינן ועשהו אלא למעוטי דלא מהני הגרלה בעלמא כי ההוא דיגאלנו כדפירש' להכי איצטריך דתנא ביה קרא מיהו בלאו הכי מצי למימר דלא פריך למ"ד מעכבא דאיכא למימר טעמיה מהכא והא דקאמר טעמא לעיל משום דתנא ביה קרא אין זה מדבריו אלא בעל הגמרא קא מפרש לטעמא הכי למאי דלא ידע אכתי ברייתא דועשהו וכי האי גוונא יש בפ"ג דשבועות (דף כה.) גבי פלוגתא דרב ושמואל בשבועה שזרק פלוני צרור לים[ו]: **מה** במקום שלא קידש הגורל כו'. הקשה מורי הר"ר שמואל בר מנחם זצ"ל היכי גמר מהכא והא יום הכפורים דבר שהיה בכלל כל הקרבנות שקידש בהם השם ויצא לידון בדבר החדש בגורל אי אתה יכול להחזירו לכללו ולכולי עלמא איהו לא גמר מכלליה באיזהו מקומן (זבחים מט.) ונראה לי דאפילו יצא לידון בדבר החדש גמרי מהדדי בקל וחומר או במה מצינו אם אין להשיב אבל אם יש להשיב לא גמרינן אבל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לא ללמד על עצמו יצא כו' כמו הבערה וכיוצא בה גמרינן מיניה אפי' אם יש להשיב אין משיבין כמו על ג"ש והיקש שאין משיבין עליהן תדע דבפרק קמא דיבמות (דף ז.) פריך מאי איצטריך עליה למיסר ערוות לייבם מהיכא תיתי דליסתרו דאיצטריך עליה למיסר קא ס"ד תיתי מאשת אח דהוה ליה דבר שהיה בכלל ויצא ללמד וכו' ופריך הא לא דמי אלא ליצא לידון בדבר החדש וכו' עד אלא סד"א תיתי אחות אשה במה מצינו מאשת אח והשתא כיון דאמר כבר דהוה ליה דבר החדש היכי הדר תו קאמר תיתי מאשת אח אלא על כרחך מעיקרא הוה ס"ד למימר דניגמר מאשת אח כמו מדבר שהיה בכלל ויצא ללמד דאפילו איכא פירכא לא פרכינן ופריך והלא דבר החדש הוא ואם כן אי איכא למיפרך לא גמרינן מיניה והדר קאמר ואע"ג דדבר החדש הוא ניגמר מיניה במה מצינו דהא ליכא למיפרך מיניה מידי ולהכי פריך מי דמי התם חד איסורא הכא תרי איסורי והיינו פירכא וכיון דאיכא למיפרך לא גמרינן מיניה כיון דדבר חדש הוא:

סתם

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ד מהלכות עבודת יוה"כ הל' ב:

ח ב מיי' שם פ"ב הל' ו:

ג [מיי' שם פ"ב הלכה ג]:

רבינו חננאל

יעמד חי, עד מתי יהא זקוק להיות חי עד שעת מתן דמו של חבירו דברי ר' יהודה. דייק מדקתני של חבירו מכלל שהיה לו חבר בהגרלה ונתברר שזה לה' וזה לעזאזל. ר' שמעון אומר עד שעת וידוי דברים. כלומר, עד שיתודה עליו שאפילו לא הגורל עליו ולא היה לו חבר בגורל כשר. במאי פליגי כדתניא בכפרת דברים הכתוב מדבר כו' פשוטה היא. שאלו את ר' עקיבא עלה הגורל הכתוב בו לה' בשמאל, ונתברר העומד בשמאלו כנגדו הוא חטאת לה' ושל ימין לעזאזל כו'. והריצנה הכי מהו שיחזור [השעיר] של שמאל לימין, והגורל של שמאל לימין שנמצא הגורל שהוא לה' בימין ויניחהו על [השעיר] שהחזירו לימין. ואמר להו אל תתנו מקום למינים לרדות. כלומר כיון שתעשו כך, יאמרו כי עזאזל רשות אחרת היא, מיהו [יש] אחת גדולה לפיכך הוצרך לכבודו בימין שהיא משובחת. והן אינן יודעין כי גזירת הקב"ה הן, ואין להם להרהר על זה. ת"ש ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת. פי' [אם] [אין] קריאתך על השעיר שם חטאת בלא גורל קובעהו חטאת אלא הגורל קובעו, שנאמר והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת. כלומר עליית הגורל לה' הוא עשהו חטאת.

תוס' ישנים

לכפר בכפרת דמים הכתוב מדבר. והכיא ברייתא דלעיל (דף לט:) דילפא וידוי נפר משעיר המשתלח מה להלן כפרת דברים אף כאן כפרת דברים הא דלא כר' יהודה ור' יהודה הוה יליף ליה מדמסיק לעיל הרי הוא אומר והקריב וכפר ועדיין לא נשחט הפר: אף כאן בכפרת דמים. וא"ת אמאי לא יליף מפר דלעיל שהוא כפרת דברים כדאפיקנא לעיל מוהקריב וכפר ויש לומר דעיקר כפרה כדם ואית לן למילף טפי כפרת דמים מכפרת דברים: אלא לאו לעכב וש"מ הגרלה מעכבא. וקשיא למ"ד דאפילו לר' נחמיה לא מעכבא ולמ"ד לא [מעכבא] לר' יהודה יש להקשות מפסח [פיפרא] שפיר כדלקמן: ואין השם עושה חטאת. ומ"מ [צריך] לקרות [שם] שאמר לה' חטאת כדאמרינן לעיל כדתניא בתורת כהנים אלא שהגורל הוא עושה החטאת: ומה במקום שלא קידש הגורל כו'. וא"ת לא יקדש השם בשאר מקומות מק"ו ומה במקום שקידש הגורל לא קידש השם כדמפקינן ליה מועשהו חטאת מקום שלא קידש [illegible] דאין מתפרשין [א] בו נפקא: ת"ל ועשהו חטאת כו'. [illegible] אשר עלה תרי זימני [illegible] אשר עלה דוקא עליה ואי לא [illegible] ליה אשר עלה לגלוי [דוקא] עליה מעכבת.

מסורת הש"ס

א) [לקמן סה. ע"ש, תוספתא פ"ג ה"ו], ב) [תוספתא פ"ב ה"ט], ג) [בפ"ח: למינין, וכן לקמן], ד) [ע' ערוך ערך רד ר' פ' ע"ז], ה) קדושין יז. חולין כז. [כריתות כח.], ו) בפ"ת: למינין לתלמידי ישו הנוצרי, ז) [וע"ע תוס' נדה לב: ד"ה כי].

תורה אור השלם

1. והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני יי לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: ויקרא טז י

2. וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי: ויקרא טז כ

3. והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליי ועשהו חטאת: ויקרא טז ט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כיון שעלה כו' ואיזו לעזאזל היכי מהדר ליה והא שוב אינו צריך: (ב) ד"ה קידש השם כו' וזו לחטאת הס"ד ואח"כ מה"ד מקום שקידש הגורל כיון שמצינו שהגורל קובען כו':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה כיון שעלה וכו' ואיזו לעזאזל כאן הס"ד ואח"כ מתחיל הדבור שוב, ועי' פ"י.

מוסף רש"י

עד מתי יהיה זקוק לעמוד חי. שלא ימות, עד שעת מתן דמו של חבירו. הא אם מת קודם לכן אין כפרת הדם כלום (לקמן סה.). ועשהו חטאת. הגורל לה' ועשהו חטאת, למשמע הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו (חולין כז.). הגורל עושהו חטאת. שעיר שעלה השם עלה עליו עושה חטאת (קדושין יז.). ואין השם עושהו חטאת. אין קריאת השם עושהו חטאת, שאם אמר זה לשם וזה לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם, אם הגורל משנה את קביעות שם הולכים אחר הגורל (חולין שם). ואם יפול הגורל על חבירו יהא זה לעזאזל (קדושין שם). שיכול והלא דין הוא. אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגו', הייתי יכול לומר והלא דין הוא דהואיל והגורל קובען יהא אף קריאת השם קובען (חולין שם) (ובע"ז קדושין שם). ומה במקום שלא קידש הגורל. בכל הקרבנות (כריתות כח.) כגון קיני זבים וזבות ויולדות דאחד לחטאת ואחד לעולה, שאם הגריל עליהם, שכתבו על אחת חטאת ועל אחת עולה ויתנו עליהם גורל. לא מצינו שיהא הגורל קובען ואם רצה לשנותן הרשות בידו (חולין שם). [illegible] (קדושין שם). קידש השם. אם אמר בשעת לקיחה זו לחטאת וזו לעולה [illegible] ואם שינה פסול [illegible] (ודברים שם). שקידש הגורל. דכתיב ונתן אהרן וגו' (קדושין שם). תלמוד לומר. שנה עליו לעכב (חולין שם). מקום [illegible] (שם).

א) נ"ל כו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones